

LITERATURA *Homer i Langley*, una novel·la de no-ficció que traça una panoràmica de la història recent dels Estats Units.

La deriva de la consciència

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Edicions de 1984 incorpora en el nom la data de naixement i també una inclinació cap a la denúncia del totalitarisme, sobretot el d'esquerres: ha publicat llibres d'Alexandr Solgenitsin, Milan Kundera, George Orwell, André Gide... Tot i que també edita literatura fantàstica, és una de les editorials catalanes que mostra més interès per la realitat social del present i del passat immediat. Així, ha publicat tot de clàssics moderns que van del periodisme al naturalisme: de *Cap de turc*, de Günter Walraff, a *Maggie, una noia del carrer*, de Stephen Crane, passant per *Deu dies que trasbalsaren el món*, de John Reed i *De la raça que es perd*, de Juli Vallmitjana. No és estrany, doncs, que en el seu catàleg hi figurin llibres d'E.L. Doctorow (Nova York, 1931), autor d'una obra narrativa que recorre minuciosament la història dels Estats Units: *La gran marxa* (novel·la centrada en la guerra de Secessió i comentada el 2008 en aquestes mateixes pàgines), *Ragtime* (sobre els inicis del segle xx) i *Històries de la dolça terra* (l'Amèrica profunda). Ara s'hi afegeix *Homer i Langley*, publicat en anglès l'any passat.

Homer i Langley Collyer van néixer el 1881 i el 1885 respectivament en el si d'una família acomodada de Nova York, i van ser trobats morts el 1947 a la seva residència de la Cinquena Avinguda, davant mateix de Central Park. Els dos germans eren relativament cèlebres en el barri per les seves no-accions: no obrien mai els porticons, no pagaven les factures, no es tallaven els cabells, amb prou feines sortien de casa... Quan la policia hi va entrar, arran de la denúncia d'un veí que es queixava de la pudor, va trobar un dels germans mort i cent vint tones de materials de rebuig: piles de diaris,

The Sunday Times

Associated Press

The New York Times

Interior de la casa dels germans Collyer, quan hi va entrar la policia, el 1947

bicicletes rovellades, mobles vells, pneumàtics, barrils, motors, matalassos, munts de roba, catorze pianos, un bon nombre de gats i un Ford T (al menjador del primer pis), entre moltes altres coses, la majoria sense valor. El segon germà (que havia mort feia temps a la mateixa casa) no va ser trobat fins al cap de dues setmanes. Aquestes vides són les que narra Doctorow a la seva última novel·la.

De la normalitat a la raresa.

Sabem com va ser el final dels germans Collyer, però en canvi desconexim el procés que els va dur lentament de la normalitat a la raresa. ¿Com és possible que un enginyer i un pianista prometedors es converteixen en una de les llegendes negres de Manhattan? Doctorow mira de respondre aquesta pregunta documentant-se i inventant, informant i distorsionant. Distorsionant? Sí, perquè els germans de la novel·la viuen dues o tres dècades més que els de debò; així arriben a conviure amb una colla de hippies amb qui tenen en comú la despreocupació i el menyspreu per les convencions. Però no cal preocupar-se per les imprecisions: entenem que cal jutjar Doctorow pel resultat final, i no pas per la submissió a les dades històriques. El lector interessat en la vida dels dos germans trobarà altres fonts més fidels, però sense la mateixa qualitat literària. El que Doctorow proporciona és més esmunyedís: diguem-ne l'atmosfera.

Homer i Langley es pot llegir com una altra contribució al gènere que va inaugurar *Forrest Gump*: una panoràmica de la història recent dels Estats Units des del punt de vista d'un personatge de socialització incompleta. De la mà del narrador, Homer Collyer, assistim a la reducció gra-

dual del servei domèstic, a l'època daurada del gansgsterisme, a les guerres, a la irrupció de la contracultura... Com que el narrador és cec, en la descripció del pas dels anys prenen importància els sentits que conserva, en particular l'olfacte i l'oïda. Vegem-ne un dels paràgrafs més sensorials en la traducció de Maria Iniesta i Agulló: «L'aire va anar perdent progressivament la seva olor orgànica de pell d'animals i de cuir, els dies calorosos la fortor dels fems de cavall ja no quedava suspesa com una miasma sobre el carrer i ja no se sentia gaire sovint el soroll d'aquella pala ampla dels escombriaires que els recollien, i al final, en aquesta època concreta que estic descrivint, tot era mecànic, el so, quan els estols de cotxes passaven de llarg en totes dues direccions, els clàxons botzaven i els policies feien sonar els xiulets».

Entre Poe i Cortázar. Si prenem el narrador com a protagonista, ens situem en el camp de la novel·la de no-ficció, potser empeltada d'un gènere més recent, complementari, com és el documental de ficció. Però a mig llibre, la casa que s'escrotona i s'esquerda on s'arreceren els últims supervivents de la família, condemnats a la decadència, fan pensar en *La caiguda de la casa Usher*, d'Edgar Allan Poe, també protagonitzada per dos germans que no seria excessiu titllar de sociòpates. Quan alguna part de la mansió queda sense utilitzar perquè han sentit un soroll, llavors ja ens trobem en una altra història de germans, també sòrdida i paranoide, com és *Casa tomada*, de Julio Cortázar. A la novel·la de Doctorow hi trobem la mateixa naturalitat amb què el narrador hi considera els fets més sorprenents, una naturalitat que deu ser una de les formes més visibles del que anomenem «bogeria». Així, durant dècades Langley col·lecciona cada dia uns quants exemplars de periòdics perquè aspira a condensar l'essència de les notícies, a compondre el diari que resumeixi tots els diaris presents i futurs. És el mateix Langley que fa pujar un cotxe peça a peça fins al

menjador per generar energia, el mateix que obliga el seu germà a esmorzar set taronges cada dia com a cura per recuperar la vista, el mateix que crea la lúcida Teoria dels Reemplaçaments, el mateix que prefigura l'art contemporani quan pretén pintar la música que improvisa el seu germà. Homer, per la seva

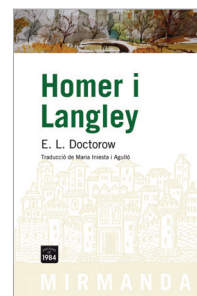
A la novel·la de Doctorow hi trobem la mateixa naturalitat amb què el narrador hi considera els fets més sorprenents, una naturalitat que deu ser una de les formes més visibles del que anomenem «bogeria». Així, durant dècades Langley col·lecciona cada dia uns quants exemplars de periòdics perquè aspira a condensar l'essència de les notícies, a compondre el diari que resumeixi tots els diaris presents i futurs »

banda, té intuïcions valuoses, com quan afirma que la música moderna està formada per himnes, o quan justifica les col·leccions d'andròmines del seu germà com a «artefactes dels entusiasmes del passat».

L'encert de Doctorow consisteix a retratar els protagonistes amb tendresa. Al capdavant, Langley no es va començar a comportar de manera anormal fins que no va tornar de la Gran Guerra, i la ment de Homer es va ressentir molt quan a la ceguesa s'hi va afegir la sordesa. Tinguem en compte que no van treballar mai, que no tenien parents ni amics. Quan l'última minyona abandona la casa, els dos germans ens queden sols, enfrontats a la deriva de la conscièn-

cia. Després de tot, però, el lector recorda unes quantes escenes memorables: quan els gàngsters s'escandalitzen en adonar-se del desordre en què viuen els germans, o bé quan la companyia elèctrica els retira la llum i la casa queda a les fosques, i llavors el cec esdevé el guia imprescindible que coneix tots els topants. O bé quan les escadusseres relacions sentimentals de Homer el fan sentir generós: «Recordo tenir-la entre els braços i absoldre Déu de manca de sentit».

A banda dels llibres traduïts per Edicions de 1984, Edgar Lawrence Doctorow va escriure *El diari de Daniel*, sobre el matrimoni Rosenberg, executat el 1951 als Estats Units per espionatge a favor de la Unió Soviètica. Format en el món de l'edició professional, Doctorow domina les tècniques que retenen l'atenció del lector, però també sap acontentar els crítics literaris. Les seves novel·les han estat dutes sovint al cinema. Amb *Homer i Langley*, hipnòtica però claustrofòbica i sobretot introspectiva, ho tindrà més difícil. ■

E. L., DOCTOROW
Homer i Langley
Traducció de Maria Iniesta i Agulló.
Barcelona: Edicions de 1984, 2010, 204 pp., 18 €

